

Христина Рой

**Ізнову
віднайдений рай**

СВІТЛО
НА СХОДІ
Київ
2009

УДК 27-29

ББК 86.37

Р 65

Р 65 Рой Х.

Ізнову віднайдений рай. — К.: «Світло на Сході», 2009.

Тривога за людину, яка відвернулася від Бога, спонукала Х. Рой написати оповідання про те, як змінилося життя старого Мартича, коваля Заболота й лісника Рогона, коли вони взяли в свої домівки знедолених дітей. Піклування про дітей принесло їм не тільки земне щастя, але й радість повернення до Бога. Сенс цього оповідання найповніше розкривають слова Ісуса Христа: «І хто прийме таку дитину одну в Моє Ім'я, той приймає Мене».

ISBN 966-8501-08-X © «Світло на Сході», 2003, 2009

Розділ 1

Із мене досить! — вигукнув коваль Заболов. Він закрити велику родинну Біблію й вийшов з-за столу.

— Що тебе так розсердило? — здивовано запитала дружина, відірвавшись од рукоділля. — Якщо ти в цій книзі з чимось не згодний, то не бери її в руки!

— Ну як не брати, Юшо? — ніби вибачаючись, відповів коваль і погладив шкіряну палітурку книги. — Я хотів переконатись, чи справді в Біблії написано, що Христос велів любити наших ворогів, благословляти тих, хто проклинає нас, і прощати тих, хто нас кривдить. І це там є!

— І завжди було, Семене. Іще до того, як ми з тобою з'явилися на цей світ, — задумливо сказала дружина й поклати вишивання на коліна.

— Звичайно, було. Однак чоловік, який нещодавно приходив до Івана, доводив, що людина мусить дотримуватись усіх заповідей Христа. І тоді ми станемо справжніми християнами. Такими, як дід Мартич.

— Чому ти згадав про Мартича?

— Хіба ти не знаєш? Минулого тижня наша громада одержала листа. У ньому йшлося про дітей загиблого на війні Йосипа Гладика. Після його загибелі вдова з дітьми не захотіла від'їжджати з Гронова.

А два місяці тому вона померла. І ось тепер потрібно вирішити, як бути з сиротами.

— Суддя мені розповідав про це. І до чого ви дійшли? У суботу ти прийшов із зборів дуже засмучений.

— Гроновська громада заявила, що не прийме дітей Гладика, тому що їхній батько не входив до її складу. А наші кажуть, що тут, у Сурові, він теж нікого й нічого не залишив. Поїхав звідси багато років тому, і його діти народилися в Гронові. Яке нам діло до них? Правління вирішило, що ці діти повинні жити в гроновській громаді. А якщо гроновці проти, нехай заплатять сирітському притулку за їхнє утримання. Усі погодились із таким рішенням. І раптом підвівся дід Мартич. Він попросив, щоб ми взяли дітей до нашої громади. Якщо, мовляв, стільки людей у нас годуються, то й для двох сиріт хліба вистачить. І він нагадав нам слова Ісуса Христа: «І хто прийме таку дитину одну в Моє Ім'єння, той приймає Мене»¹. Він благав не виганяти з цими дітьми Сина Божого з нашої громади. Тут млинар Гушко закричав на Мартича: «Тоді візьми їх до себе разом із Божим благословенням, яке ти нам обіцяєш. Ти живеш один, твої діти вже повиростали і розїхалися, а дружина померла. Ми не можемо чужих дітей нав'язати нашим дружинам, їм і зі своїми

¹ Матвія 18:5.

клопоту вистачає». А дід Мартич відповів: «Я знаю, що маленьким дітям потрібна мати. І не одразу запропонував себе лише тому, що живу сам. Але гадаю, що Господь Бог піклуватиметься про нас і дасть мені стільки мудрості, аби я міг замінити дітям і матір, і батька». Ми вважали, що це порожні балачки, але вчора, коли дітей привезли з Гронова, Мартич узяв їх до себе.

— Як же вони будуть жити? — жінка сховала рукоділля й підвела на чоловіка глибокі чорні очі. Не дочекавшись од нього відповіді, вона продовжувала: — Жінкам суровської громади має бути соромно, що вони відмовилися виконати волю Господа. Одні через те, що в них надто багато дітей, другі через те, що надто мало. А дід Мартич живе за Словом Божим. Він виростив своїх дітей і розділив між ними все, що нажив. Собі він залишив тільки козу й трьох овечок. Корови в нього немає, живе він дуже бідно й змушений навіть найматися на поденну роботу. Після смерті його дружини стара вдова Суха за клаптик землі, котрий він їй віддав, пере йому білизну й пече хліб. Але їй уже важко з усім цим упоратися. Навряд чи вона зможе піклуватися про дітей.

— Навіщо ти мені все це кажеш?! — закричав Семен. — Мені що, в наш дім треба було привести цих дітей? Вони тобі потрібні?

— Мене ніхто про це не запитував. Кого в цьому домі цікавлять мої бажання? Якби я й схотіла зро-

бити те, що велить Господь, то не змогла б, поки живу у вашій хаті. Ти мене взяв із бідної родини, і тут мого нічого немає. Навіщо про це казати? Однак я рада, що в нашому селі є дід Мартич, котрий не допустив, щоб вигнали Христа...

Молода жінка вийшла з кімнати, а коваль, похмурний, ще довго стояв коло вікна.

Розділ 2

Між тим Андрійко та Юля Гладики заселялися в хатину біля струмка. На ліжко небіжчиці Мартич тітонька Суха поклала перини, які дісталися дітям після смерті їхньої матері. А одяг, який вони привезли з собою, заховала в скриню. Шестирічний Андрійко та чотирирічна Юля розставляли свої іграшки в кутку за грубою. Собака Захрай не зводив із них очей.

У маленькій хатинці було чисто. Уздовж стіни, під вікном, стояла добротна лавка, перед нею — стіл, застелений білою скатертиною. На столі лежав покритий білою серветкою буханець хліба, а поруч із ним — велика Біблія та кілька книжок. Із вікон хатини, вимитих до блиску, було видно вишневий сад і струмок. Дідусь Мартич клопотав на подвір'ї. Вітер ворушив його сиве волосся, проте міцне тіло старого ще нагадувало про колишню

стрункість. Променисті сині очі, як і в молодості, сяяли на його привітному обличчі. І справді, колись у всьому Сурові не було більш показного парубка, як Петро Мартич.

Старий увійшов у хатину, і за ним рухався сонячний промінчик.

— Як добре, що ти прийшов! — зраділа тітонька Суха. — Тепле молоко й кисляк я віднесла до комори, а буханець хліба поклала на стіл. Тільки овес для супу не встигла залити окропом. Сьогодні я піду прати до сусідки і за одним разом виперу ось цю білизну. Усе інше ще чисте. У дітей мало речей. Проте в Сина Божого було ще менше. Він подбає про них!

— Ти маєш рацію, Катерино, Він в усьому нам допоможе. Дуже тобі дякую! Коли підеш додому, візьми з собою дітей і покажи їм, будь ласка, шлях до твого дому. Раптом мені треба буде відрядити їх до тебе. І заразом покажи дітям, де живе лісник. Ти ж знаєш, я іноді працюю в нього.

Наступного дня Юля з Андрійком, узявшись за руки, простували лісовою стежкою і з насолодою дихали чистим повітрям. Білки з цікавістю дивилися на них через пухнасте ялинове віття. Лісові птахи проводжали їх веселим співом. Стукав дятел, кувала зозуля. Босі ноги діток потопали в м'якому моху. Промені сонця цілували непокриті дитячі голівки — чорняве волосся хлопчика й золотаві кучері дівчинки. Вона, в лляній кофтинці й строкатій

спідничці, була просто чарівна. Її очі довірливо дивилися на світ із-під довгих вій, ніби хотіли відкрити невідоме. Їй ще не було п'яти років, а братові йшов сьомий рік. Карі очі надавали засмаглому обличчю хлопчика мрійливого виразу. Видно було, що хлопчик виросте вродливим парубком.

— Куди простуєте, діти? — пролунав суворий чоловічий голос. Маленькі мандрівники зупинилися. Дівчинка довірливо подивилася на статечного пана з рушницею.

— Ми з сестрою йдемо в лісництво, — пояснив хлопчик.

— Навіщо?

— Дідусь Мартич нас послав.

— Виходить, ви його діти?

— Так, — сказала дівчинка, — він прийняв нас заради Ісуса Христа.

— Он як?! А що дідусь велів передати ліснику?

— А ви, мабуть, лісник? — здогадався хлопчик. — Тоді дідусь просив переказати вам, що вчора він не зміг прийти, в нього бракувало часу. Чи можна йому прийти до вас узавтра?

— Передайте дідусеві вітання й скажіть, що я чекаю його завтра вранці. Нехай візьме з собою косу. Він знає навіщо. Ви теж приходьте, і для вас робота знайдеться. Біля того села, де ви раніше жили, був ліс? Ти, хлопчику, зможеш відрізнити їстівні гриби від отруйних?

— Я знаю всі гарні й усі погані гриби. Ми з мамою часто ходили в ліс. І Юля розуміє, які їсти не можна.

— Ну, тоді ходімо зі мною! — Лісник зійшов зі стежки. — На цю галявинку я нікого не пускаю, бо тут посаджені деревця. Вони ще зовсім маленькі, — казав він, пересаджуючи дітей через колючу огорожу.

— Я одного разу з мамою теж саджав дерева. Їй було дуже шкода, коли їх надламували, — сказав Андрійко.

— Добре, що ти це розумієш, значить, будеш пильнувати за сестричкою. Зірви-но те лопушиння й принеси мені.

— Ой, скільки грибів! — вигукнула дівчинка й заплескала від захвату долоньками. — І такі маленькі!

Лісник зробив із листя лопухів козубеньки й простягнув їх дітям, які сяяли від щастя.

— Збирайте гриби, доки я не прийду. Тільки беріть ті, що більші. Маленькі нехай іще підроснуть, — сказав він і залишив дітей самих біля грибного скарбу.

— Козубеньки, Юлю, вже повні. Ці лисички можна покласти в твій фартушок. От би віднести їх діду-севі й підсмажити на обід. Як ти гадаєш, лісник нам їх віддасть?

— Звичайно, віддасть, — запевняла Юля брата, — адже він добрий.

— Ну що, діти, багато назбирали?

— Багато! — вигукнула Юля й показала лисички, які лежали в неї у фартушку. — Можна ми візьмемо гриби додому?

— Можна. А тепер ходімо! Що ти там робиш біля саджанця?

— Його обплував плющ. Я вирвав плюща з коренем, щоб деревце могло рости, — відповів Андрійко.

Розчулений лісник погладив голівку хлопчика. Потім він переніс дітей через огорожу, вивів на стежку й ще раз нагадав, що треба передати дідусеві. Дивлячись услід щасливим дітям, він зітхнув: «Ледве було не примусили дітлахів ходити від хати до хати, наче бродячих собак. Або замкнули б їх у великій казармі. Старий прийняв їх заради Христа. Гадаю, що він отримав більше, як надію на благословення».

Розділ 3

Дідусь Мартич відпилював сучки, які обломилися під вагою ягід. «Дивно! Ще ніколи на цій вишні не було стільки плодів! Ти знав, Господи, що даєш мені дітей, і тому приготував їм стільки ягід, — старий упівголоса розмовляв із невидимим Творцем. — Прошу Тебе, Господи, збережи для нас це дерево!»

— Дідусю, дідусю! — почув він за своєю спиною.

— Ах, мої маленькі, ви вже повернулися? — з розкритими обіймами старий пішов назустріч дітям.

Юля, наче метелик, уже хотіла пурхнути до нього, але раптом зупинилася.

— Дідусю, я принесла тобі повний фартушок лисичок і цілу козубеньку печериць, а Андрійко ще більше!

— Ах, як добре! Обережненько висипте гриби на траву й ідіть до мене!

Обійнявши дідуса за шию й притулившись до його зморшкуватого обличчя, Юля розповідала, як вони ледве не заблукали.

— Коли ми йшли лісом, то зустріли дядька. І він показав нам коротку доріжку до лісника.

— Ходімо, діти. Ви, мабуть, зголодніли? — урвав її розповідь старий. — Я зварю суп, а ви підсмажите гриби, і буде в нас справжній бенкет.

— Дідусю, — раптом згадав хлопчик, — якась вродлива тьотя в будці біля залізниці попросила мене продати їй гриби. Я сказав, що спочатку запитаю в тебе дозволу.

— Давай, Андрійку, переберемо гриби й найкращі покладемо в кошик. Ось ці ми підсмажимо на вечерю. А гриби, що в кошику, віднесіть тій жінці. І скажіть їй, що це дарунок від нас. Коли моя покійна дружина хворіла, ця тьотя приносила їй гарячу їжу.

Тільки-но дзвони відбили полудень, нова родина діда Мартича сіла за стіл. Сам дід їв мало, але радів, що в дітей був гарний апетит.

— Дідусю, жінка з будки довго не хотіла брати гриби просто так. Вона казала, що ти давно з нею розплатився. Тоді я сказав, що принесу їй ще грибів і візьму за них гроші. І вона погодилася.

Уранішнє сонечко ще не повисушувало краплини роси, що виблискували в траві, а в лісі вже задзвеніла коса діда Мартича. Обабіч галявини, де він збирався косити, ріс самотній дуб. І під ним, прихилившись до стовбура, стояв лісник Карл Рогон. Тільки-но старий нагострив косу, лісник запитав:

— Ну як, Мартичу, вам живеться з дітьми?

— Як живеться? — обличчя старого ніби осяяв промінь сонця. — Ви, можливо, мене не зрозумієте, але скажу вам правду: наче в раю. Прокидаючись уночі, я чую дихання сплячих дітей і думаю, що тепер у хатині я не сам. І тоді радість сповнює моє серце. Адже людина створена не для самоти. Правильно сказав Господь там, у раю, що людині недобре бути самій. Коли я почав розмірковувати, чому ці діти прийшли саме до мене, то згадав слова: *«І хто прийме таку дитину одну в Моє Ймення, той приймає Мене»*. І раптом хатина нагадала мені той віфлеємський хлів, де колись в яслах лежала Дитина — Син Божий. Я такий радий, що удостоївся честі прийняти Його в особі цих двох сиріт. Тепер Він живе в нас! Тому я й сказав «наче в раю», адже рай лише там, де Він із нами. Однак мені час косити, поки трава волога.

— Роса не скоро висохне, — сказав лісник. — Не поспішайте, нехай діти назбирають більше суниць.

— Я буду косити лівіше, де немає суниць, — запропонував старий.

Лісник попрямував до дітей. Якби не Юлина червона спідничка, він не одразу б знайшов їх у високій траві.

— А ось і лісник! — радісно вигукнула Юля. В цьому морі трави і в дивовижній тиші лісу вона почувалася не зовсім упевнено.

— Візьміть, будь ласка, ягоди, дядечку, — сказав Андрійко, — в нас уже повні глеки. На споді мого кошика лежить іще кілька грибів, я накрив їх листям конюшини. І суниці ми можемо пересипати в кошик. Як багато навкруги ягід!

— І такі великі!

— Ні, діти, не варто пересипати суниці. Глеки з ягодами віднесіть моїй дружині, ми живемо недалеко. Решта ягід ваша.

Ах, як багато цікавого поспішали розповісти дідові Юля з Андрійком! Яка в лісника гарна й добра дружина! Яким смачним сніданком вона їх нагодувала! І кожному дала з собою окраєць хліба. В них у дворі живуть собаки і приручена лань.

Діти поверталися додому зі щедрими дарунками. І глеки, і кошик були повні суниць. Кошика ягід у них купила дружина колійного обхідника. Вона

пригостила дітей млинцями, а найбільший млинець попросила віднести дідусю.

Так для двох сиріт почалося нове життя в Сурові.

Розділ 4

У сусідньому селі жив другий син Заболових Ян. Але півроку тому він поїхав до Аргентини, покинувши вдома дружину й п'ятьох дітей. Найменшій дитині було трохи більше року. Бідолашна жінка няньчилася з дітьми, господарувала. Ніхто, крім старенької матері не допомагав їй. Від важкої праці Олена тяжко захворіла. І сьогодні родина Заболових поверталася додому після її похорону. До самого Сурова Юша — дружина другого сина старої Заболової — мала вислуховувати скарги й голосіння свекрухи:

— Як же бути? Що робити? Я не могла й припустити, що Олена відійде в інший світ. Я пишалася тим, що син побрався з цією дівчиною з гарної родини. Після від'їзду Яна на заробітки в Аргентину ми позичали гроші на будівництво комори. Олена допомогла нам повернути борг. І стала мені ще дорожчою, я полюбила її як рідну доньку. Яка трудівниця померла! Як же тепер бути? Син не повернеться, доки не заробить грошей на дорогу. Якщо здати їхнє господарство в оренду, воно не принесе доходу.

Ліпше, мабуть, продати худобу, все одно коло неї немає кому поратися. Нас очікують самі збитки! А діти Олени — одне менше за одного! Хто їх годуватиме? Хіба що Кубичиха — мати небіжчиці? Але вона така стара!

— Як ви можете таке казати про онуків? — перебила її Юша. — Адже це діти вашого Яна. Залиште в матері Олени двох старших дітей, а молодших візьміть до себе, доки не повернеться син. Хіба тієї частки батьківського спадку, яка належить Яну, не вистачить, щоб прогодувати його дітей?! А я буду няньчитися з найменшою дитиною й візьму її до себе.

— Подивимося, що на це скаже Семен. Діти вночі плачуть, а він цього не любить.

— Чи мені не знати вашого сина?! Більше за все він любить смачно поїсти і коли в домі тихо. Поки він не звикне, ми з малюком будемо спати на горищі.

Молода жінка прискорила ходу й зникла в саду. А стара пішла до сусідок і кожній з них розповідала, що її родина не заслуговує на таке суворе Боже покарання.

Так у Сурові з'явилися ще троє маленьких мешканців — це були діти померлої Олени. У селі не дивувалися, що Заболови прийняли дітей. Що не кажи, рідна кров.

Неподалік від лісництва Карла Рогона, в найближчому місті, жила сестра його дружини, Берта Боницька. Колись вона вийшла заміж за дрібного чиновника, який повернувся з війни калікою. Власті дали інвалідові невеличку тютюнову крамницю — чи то як компенсацію за каліцтво, чи то замість пенсії. Але через те що Боницький постійно хворів, у крамниці торгували Берта зі старшою дочкою, яка була змушена через це покинути школу. Діти Боницьких цілими днями були на вулиці, щоб у тісній квартирі не турбувати хворого й дратівливого батька. Діти росли, наче трава при дорозі, недоїдали, ходили в обносках. Від своїх батьків вони не бачили ні любові, ні ласки, дорослим ніколи було любити їх.

Змучена турботами мати часто лаяла малюків, не соромлячись при цьому вживати брудні слова. Вона докоряла дітям за байдужість до хворого батька, а від нього вони чули одне й те саме: «Не галасуйте! Забирайтеся звідси!» Два старших сини Боницьких, які народилися ще до війни, рідко бували вдома. Один із них навчався в гімназії, а другий був учнем аптекаря. Однак старших і молодших синів розділяла не тільки різниця за віком. Старші ніби не помічали молодших. І малюкам залишалося тільки плекати надію, що колись по

них приїде тьотя Соня й забере їх у ліс. Хлопчики мріяли про це. Часто в своїх розмовах вони згадували чоловіка тьоті — хазяїна лісу, тому що він лісник. Для маленьких племінників їхній дядя був ідеалом. Мати пояснювала дітям, що тьотя Соня, можливо, й узяла б їх на літо до себе. Але дядя Карл не хоче бачити таких неслухняних дітей. Усупереч жорстким словам матері, малюки продовжували надіятися. А надія, як відомо, вмирає останньою. Молодший брат Йосип навіть усерйоз вирішив виправитися й бути слухняним, щоб дядя Карл його полюбив. Він не відставав від матері доти, доки вона нарешті не надіслала листа його тьоті Соні.

Софія Рогон одержала цього листа в неділю. Вона прочитала його й уявила собі безрадісне життя родини сестри. Чоловік Берти з кожним днем почував себе гірше. Чим більше він слабшав, тим більше вимагав. Лікарі порадили йому добре харчуватися, але торгівля в крамниці не приносила прибутків. І він, думаючи тільки про своє здоров'я, наполягав, щоб дружина з дітьми обмежували себе в усьому. Проте хоч як вони економили, а грошей все одно ні на що не вистачало.

Уперше нещасна сестра написала про те, як живеться її малюкам. Хоча вона переконувала їх, що не варто мріяти про ліс, дітей надія не полишала. Цього разу Берта не просила, як раніше, зглянутися

над її малюками. І Софія заплакала. Усе минуле літо вона хворіла й не могла вмовити чоловіка привезти до них хоча б на кілька тижнів маленьких племінників. Карл любляв спокій і порядок. Два їхніх сини дуже слухняні й навчилися розуміти батька з півслова. Коли вони приїздять додому з гімназії, їх не видно й не чути. Щоб розважитися й погратися, вони йдуть у ліс. Так у них повелося. Однак племінників-шибеників хіба можна відпустити в ліс? Вони, страшно й подумати, можуть заблукати. Софія скрушно похитала головою. Турботам про чоловіка вона присвятила своє життя, завжди намагалася виконати будь-яке його бажання. Але як бути з сестрою? Знову відмовити? Із двору почувся голос Карла, і Софія підвелася з дивана. З важким серцем вона пішла на кухню, щоб приготувати чоловікові полуденок.

Увійшовши до кімнати, лісник побачив на дивані забутого дружиною листа. У подружжя не було таємниць одне від одного. Він, узявши листа, відійшов до вікна й пробіг по рядках очима. За скупими словами крилися людське горе та відчай. Лісник згадав, як минулого року дружина несміливо заговорила про родину сестри. Але він різко її перервав, сказавши, що не виносить дитячого крику. Чому ж тепер йому стало соромно? Він ніби побачив за вікном сивого старого й почув його голос: «І хто прийме таку дитину одну в Моє Ймення, той

приймає Мене». «Мартич узяв до себе чужих дітей, хоча йому одному важко піклуватися про них. Значить, він прийняв Христа. А я не дозволяю дружині взяти в дім рідних племінників», — думав він.

Накриваючи на стіл, Софія одразу помітила, що чоловік чимось засмучений. Вона здогадалася, що Карл прочитав залишеного нею листа.

— Соню! — від голосу, який пролунав так несподівано, дружина здригнулася, хоча чоловік говорив спокійно. — Сьогодні ж напиши Берті, що я згоден. Нехай її діти приїздять до нас. У середу вирушай до сестри по дітей.

— Карле, ти насправді згоден?! — радісно вигукнула Софія. — Усіх чотирьох?! Уяви, скільки від них буде галасу!

— Привезеш спочатку двох. Через місяць відвеземо їх назад і візьмемо інших.

— Карле, я тобі така вдячна!

— Не дякуй, діти додадуть тобі нових клопотів. Треба було ще минулого року привезти їх сюди. Я винний, що цього не сталося.

Випивши склянку кави, він додав:

— Ти, звичайно, поїдеш не з порожніми руками. У нас повний двір птиці. Візьми з собою все, що вважатимеш за потрібне. Спочатку привези Йосипа та Карла.

Коли ввечері Софія хотіла поставити дитячі ліжечка в маленькій кімнаті, чоловік запропону-

вав: «У нас велика спальня. Нехай діти будуть із нами».

«І що це з ним? Чому він так змінився? — міркувала дружина лісника з тривогою. — Чи не захворів він часом?»

Проте її чоловік був цілком здоровий.

Розділ 6

Карл Рогон зустрів дружину з дітьми Берти на вокзалі. Хлопчики спочатку з острахом дивилися на свого дядю. Порівняно з батьком він здавався їм велетнем. Але через кілька днів вони вже не відходили від нього ні на крок. Малюки гралися з собаками, годували з рук лань. А крук, якого лісник майже замерзлим приніс із лісу, сміливо сідав їм на плечі. Скільки радості було в дітей!

У неділю дядько Карл повіз їх до діда Мартича. Старий сидів на лавці під вишнею, а діти — поруч із ним на траві. Він читав їм із Біблії про Йосипа в Єгипті й пояснював прочитане.

— Не турбуйтеся! — вигукнув лісник. — Ми теж послухаємо.

Лісник і діти вмостилися на м'якій траві. Здавалося, Рогон не прислухався до слів старого. Зате хлопчики слухали дуже уважно. Коли Юля почала запитувати дідуся про незрозуміле, вони посміливішали й заговорили. Молодший Йосип дуже сер-

дився на злих братів біблійного Йосипа. А Карлуша, коли почув, що брати кинули Йосипа в рів, заплакав.

— Не плач, — утішав його Андрійко, — брати визволять його звідти. Мені мама розповідала.

— Так, визволять. Але яка Йосипові в тому радість, якщо його відразу продали злим людям? А ті повели його в Єгипет, — не заспокоювався малюк.

Юля заплакала, і дідусь сказав, що про подальше життя Йосипа він розповість їм наступного разу. А поки що двом старшим хлопчикам він велів залізти на дерево й нарвати вишень.

— Ось, Мартичу, і в мене тепер двоє дітей, — почав розмову лісник, коли вони відійшли зі старим убік і вмостилися під горіхом.

— Де ж ви їх узяли?

— Це ви мені допомогли їх знайти.

— Я? Як це?

— Мені стало соромно перед вами. Щоб ви зрозуміли, я розповім вам усе по порядку.

Коли лісник закінчив свою розповідь, старий схвально кивнув головою:

— Слава Господу! Бог завжди вчасно підказує, що нам робити.

— Скажіть мені правду, Мартичу. Ось уже декілька тижнів діти живуть разом із вами. Чи кожного дня ви мали всього вдосталь? Я кажу не тільки про їжу, влітку її достатньо, але й про все інше.

— Слава Богу, в нас було все необхідне! — з удячністю промовив старий. — Діти кожного дня пили козине молоко, і взагалі, їх частенько чимось пригощали. Дружина колійного обхідника принесла їм гарне взуття, яке залишилося після її дітей, котрі тепер навчаються в Богемії. А одяг, який уже замалий для її дочки, вона обіцяла віддати Юлі. Андрійко продавав полуниці й гриби, а гроші я відкладав, щоб на осінь купити йому все необхідне для школи. А яку радість дають діти! Я не можу й оповісти. Проте ви мене зрозумієте, адже з вами також нині живуть нещасні діти. Хоча вони й не сироти, але з усього видно, що бачили вони мало добра.

— Ви маєте рацію, їм жилося погано, — похмуро зауважив лісник і змалював сумне становище родини шурина.

— Нещасні, — промовив старий із жалем. — У такому разі наш ліс і ваш дім здадуться хлопчикам раєм. Дитині для щастя потрібно небагато — любов і ласка. Коли вона може гратися, тоді й хлібом насититься, й жорстке ліжко здаватиметься м'яким.

— Ваша правда, діти мають жити на природі, дружити з тваринами — це їхній дитячий рай. Я виріс у батьківському домі й з радістю згадую своє дитинство. Ми жили в бідності, але любили одне одного й були щасливими. З того часу я ніколи не був таким щасливим, хоча мені нема на що

скаржитись. У мене гарна посада, слухняні діти, мою дружину ви самі знаєте. Я здоровий і забезпечив собі безбідну старість. І все ж таки мене хвилює одна думка. Чому я ніколи не був такий щасливий, як у дитинстві? Мабуть, із нами відбувається те ж саме, що й з прабатьками Адамом та Євою. Вони жили в раю, наче невинні діти, але через гріх їх вигнали звідти. Ми теж залишили рай дитячої невинності й уже ніколи не зможемо до нього повернутися. Не дивуйтеся, що я вам кажу про це. Нікому іншому я не сказав би. Ви, Мартичу, як мені здається, ніколи не залишали того раю.

— Так, нині я живу в ньому. Це правда. Але в одному ви помиляєтеся: я залишав його. Та через багато років потому повернувся до нього.

Їхню бесіду перервали діти. Вони принесли чижика з поламаною лапкою й наперобій стали розповідати, де собака знайшов пташеня і як вони відібрали бідолаху. Не минуло й години, як пернатого пацієнта з перев'язаною лісником лапкою випустили на волю.

— Дорогий Ісусе, — молився старий, коли гості пішли. — Поверни Карла Рогона в той рай, котрий Ти дарував мені. Адже Ти — наші двері в Царство виправдання. Перед ними немає вже херувима з вогненним мечем. Ти простягаєш руки й кличеш: «Прийдіть до Мене!» Зроби так, щоб він Тебе почув і прийшов!

«Добрий вечір», — привітався хтось із дідусем Мартичем. До старого підійшла молода пані Заболова. Вона несла дитину, загорнуту в білу ковдру.

— Вечір добрий, дочко! Куди прямуєш? Посидь трохи зі мною! А це, мабуть, та сирітка, яку ви взяли?

— Із задоволенням посиджу, дідусю. Я прийшла до вас із проханням.

— Радий прислужитися. Чим зможу, допоможу. Гостя посадила малюка собі на коліна й розправила на ньому сорочечку. Невинними синіми оченятами дитина дивилася на доброго дідуса.

— Мабуть, ви чули, дідусю, що ми взяли трьох діток померлої Олені. Старші хлопчик і дівчинка жили в моєї свекрухи, а малюк — у мене. І знаєте, що надумали старші? Вони втекли від бабусі! І я з цього анітрохи не дивуюся. Якби мене дитиною привели в такий дім, як наш, я б теж утекла.

— А що дітям не сподобалось у вашому домі? — поцікавився старий. — Ти, дочко, їх не ображала?

— Ні, від мене вони якраз і не втекли б. Але моя свекруха погано з ними поводитися. Не відпускала їх від себе, примушувала працювати. А вдома ні мати, ні бабуся не привчили їх до праці, хоча вони могли б допомагати бідній Олені. Свекруха часто скаржилася Семенові на дітей. І він так кричав на

них, що вони не знали, куди подітися від страху. Якщо діти чимось бабусі не догоджали, їх били. Разом із дітьми Олени ми привели в дім собаку. Адже в Яна їх було цілих три, не так, як у нас. Але навіть собаці в нас не сподобалося. Поки його тримали на прив'язі, він скавучав і вив день і ніч. А коли його відв'язали, одразу втік. Нам сказали, що він повернувся на колишнє місце. Мабуть, радий, що знову вдома. А кажуть, що тваринам бракує розуму! Коли діти почули, що собака знайшов шлях додому, тієї ж ночі втекли. Усі їх шукали, крім мене. А я пішла в село, де вони жили раніше, і там знайшла їх щасливими на подвір'ї свого дому. Бідолашні діти думали, що я прийшла по них, і стали плакати. Тоді я сказала їм, що вони нам більше не потрібні, тому що втекли, і вони заспокоїлися. Мені без них, певна річ, стало важче. Вони любили свого маленького братика Даника й допомагали його няньчити. От я і прийшла до вас по допомогу, діду. Якби ви дозволили мені на той час, коли я працюю в полі, залишати коляску з дитиною у вас, то Андрійко міг би доглядати за малюком. Він, здається, спокійний і добрий хлопчик.

— Звичайно, можна, доню. Тільки іноді нас не буває вдома. Два чи три дні на тиждень ми з дітьми працюємо в лісника. Але ми не знаємо, коли він нас покличе. Та й ти не знаєш заздалегідь, коли підеш у поле.

— Так, про це я й не подумала. Може, тоді ви пришлете Юлю з Андрійком до нас наступного тижня? Ми будемо ремонтувати сарай, а вони доглядатимуть за Даником і побудуть у нас до вечора.

— Якщо Господь дасть здоров'я, то вони з радістю допоможуть тобі, — погодився старий.

— Ледь не забула. Ви знаєте, що я вмю вишивати сорочки. Ось ці дві я вишила для Юлі, — з цими словами жінка дістала дві гарно вишиті сорочки. — Дружина колійного обхідника казала, що з сукні своєї дочки вона пошиє спідничку й кофтинку для Юлі. Нехай діти віднесуть їй цю червононьку сорочечку. Я її розкроїла, залишилося тільки зшити. І в такому вбранні Юля стане справжньою красунею.

— Ах, дочко, яка краса! От який добрий і всесильний Господь! Скільки людей Він уже спонукав піклуватися про моїх дітей!

— Ви гадаєте, дідусю, що це Він?

— Ну звичайно ж! Усяка добра думка приходить до людей від Нього, тому що Бог — це любов. Без Нього ми не можемо любити.

— Ваша правда, дідусю. Сама людина не може любити. А вам, мабуть, любити неважко?

— Тепер легко, слава Богу, — ласкаво усміхнувся старий. — У той час, коли я віддав своє серце Спасителю, Він через Святого Духа наповнив його любов'ю. От якби й ти, дочко, Його полюбила. Ти

молода, гарна. І крім земних радощів могла б пізнати справжнє щастя, наче після довгої негоди побачила б сонце.

— Ну, дідусю, мені час додому, — заквапилася жінка. Але я ще прийду до вас. І про те, що ви сказали, подумаю.

Старий ще раз подякував молодій Заболовій і провів її до хвіртки.

Розділ 8

Минали дні й тижні, а хлопчики в лісництві зі страхом рахували дні до свого від'їзду з дому лісника. Одного погожого вечора Карл Рогон ішов лісом і почув у куцах жалібний дитячий плач. Це плакав Карлуша Боницький, а хтось намагався його втішити:

— Не плач! Не плач, будь ласка!

— Тьотя Соня сказала, що нам з Йосипом час їхати додому. Сюди привезуть Марту з Іллею. А твій дідусь казав, що Господь Ісус чує, коли ми Його про щось просимо. Це правда?

— Якщо дідусь сказав, значить, правда. Він усе знає.

— От я просив Ісуса, щоб нас не відправляли додому, а Він мене не почув, — і знову схлипування.

Лісник стояв, опустивши голову. Він намагався позбутися тяжких думок. Однак йому це не

вдавалося. Прийшовши додому, він звернувся до дружини:

— Софіє, я не можу відлучитися з лісництва. Доведеться тобі самій з'їздити до сестри по дітей. Гадаю, що ще двоє дітей нас не об'їдять і місця на всіх у нас вистачить. Залишмо малюків у себе. Вони тільки почали набирати вагу. Нехай поправляться й хоч трохи зміцніють. Проте, може, тобі надто багато клопоту з ними? — з тривогою запитав він. Але дружина нічого не відповідала, очі її наповнилися сльозами.

— Діти мені не додадуть клопоту, та й з роботою я впораюся, — заперечила вона. — До того ж ти найняв робітницю. Вона допомагає мені хазяйнувати, пере білизну, виконує деяку хатню роботу. Та чи не буде для тебе занадто гамірно? Незабаром приїдуть додому наші сини.

— За мене не хвилюйся. Я знаю, що тобі жаль племінників не менше, як мені. Залишмо їх іще ненадовго.

Наступного тижня життя в домі лісника помітно змінилося. Софія привезла з міста ще двох діток. Вони були бліді й дуже відрізнялися від своїх молодших уже засмаглих братиків. Разом із сестриними дітьми приїхали й браві сини-гімназисти. Вони ледве впізнали рідний дім. У ньому вже не було тихо, наче в церкві. І тепер батько не забороняв галасувати.

— Послухай, Софіє, з такою оравою важко справлятися. Треба прикликати на допомогу Слово Боже. Воно буде нам найкращим помічником.

І віднині в домі лісника вранішня година присвячувалася молитві. Разом із нею в дім увійшли порядок і слухняність.

У Біблії написано: «І всі будуть від Бога навчені»², — але лісник Рогон відкрив цю істину лише тепер, коли віддав себе та свій дім у владу Слова Божого. Воно стало його навчати, а він, наче домашній священик, міг настановляти свою родину. Це починання особливо радувало Софію.

Марта була несміливою, заляканою дівчинкою. У батьківському домі вона багато натерпілася від братів і через те охочіше тепер залишалася з тіткою, аніж гуляла з ними в лісі. А хлопчики пропадали в лісі цілими днями. Удома дівчинку більше лаяли, аніж годували, та й торгівля в тютюновій крамниці була їй не до душі. Марта намагалася в усьому допомагати тьоті, яка першого ж дня сказала: «Ти будеш моєю правою рукою». Вона — правою рукою! Удома вона тільки й чула, що ні на що не здатна. Дівчинка дуже хотіла довести тьоті, що та не помилилася стосовно неї. І Марту можна було побачити то в кімнатах, то на кухні, то в сараї, то на городі. Вона доглядала за курчатами, поралася в пташнику.

² Івана 6:45.

І життя їй здавалося приємним сном. Її худорляве личко округлилося, бліді щоки порожевіли.

Розділ 9

Ніщо не закінчується так швидко, як кусень хліба в руці голодної людини і як погідний день восени. Тільки-но тиждень почався, а дивишся — вже субота. Так наблизився вересень. Спекотне літо промайнуло. У лісі достигла ожина, дерева одягли своє різнобарвне вбрання. Усі звірі, навіть найменші, почали робити запаси на зиму. На ланах збирали хліб. На токах стукали ціпи, гуркотіли машини. У містах і селах відчиняли двері шкіл.

І Андрійко Гладик кожного ранку на восьму годину поспішав до школи. Шкіряний костюмчик, який пошила дружина лісника, сидів на ньому відмінно. Порвати його не зміг би навіть найвідчайдушніший шибеник. Від дружини колійного обхідника він одержав черевики, а тітонька Заболова купила йому шапку, дякуючи за те, що він під час жнив няньчив її малюка. А дідусь купив Андрійкові букваря й письмове приладдя.

Хлопчику подобалося ходити до школи. Цього року до них прийшов новий учитель, молодий і веселий. Намагаючись дотримуватися нових методів навчання, він часто водив дітей на прогулянки, грав в ігри разом із ними. Учитель іще не забув, яким був

сам у їхньому віці. Він пам'ятав, як часто за дитячі пустощі йому доводилося чути від мами та бабусі: «Чи чортеня в тобі, чи що? І що з тебе вийде?!»

І дійсно, вчитель у дитинстві не був слухняним хлопчиком. Тому до дітей-непосидьків він ставився з великим розумінням. І діти, особливо хлопчики, тягнулися до нього.

«Немає іншого такого вчителя, як наш», — вихвалялися вони.

До школи Андрійка проводжала Юля. Але після кепкування хлопчиків вона стала доходити з братом тільки до рогу будинку. Дідусь радів, що Юля перестала ходити так далеко.

Проте не кожного дня світить сонце, іноді воно ховається за хмари. Одного ранку дідусь прокинувся й не зміг поворухнутися. Гострий біль пронизав спину й не відступав. Увесь тиждень він ходив на роботу до тесляра, але тепер не міг зрушити з місця. І це сталося саме тоді, коли захворіла тітка Суха. Вона застудилася й весь тиждень не вставала з ліжка.

На сніданок Андрійко зварив картопляного супу, тому що на кухні не знайшов ані борошна, ані масла. Останню скоринку хліба він узяв із собою до школи. На обід нічого не залишилося. Юля сиділа біля ліжка діда, який задрімав, і на серці в неї було тривожно. Уранці вона чула, як дідусь молився й просив, щоб Ісус Христос допоміг їм. Дівчинка ніскільки не сумнівалася, що Господь обов'язково

пошле допомогу, потурбується про них. Але дівчинці хотілося самій чимось допомогти дідусеві. І поки він спить, Юля вирішила сходити в ліс по ожину й принести йому ягід.

Дівчинка зняла з полиці глечика й тихенько вислизнула з кімнати. Вона полегшено зітхнула, коли собака Захрай не помітив її й не подався за нею, адже хтось мусив охороняти дім. Через півгодини стежка вивела Юлю на лісову галявинку. Тут росло багато ожинових кущів, але вони були такі високі, що маленьке дівча не змогло до них дотягнутися. Вона йшла все далі й далі. Колючки дряпали руки й ноги, але глечик поступово наповнювався ягодами. Раптом Юля помітила, що заблукала. Навкрути неї — густий ліс, висока трава й папороть у її зріст. Ніде ні пташки, ні метелика, ні, тим більше, людини. «Як я потраплю додому?!» — подумала Юля й рушила куди очі дивляться. Невдовзі вона опинилася в незнайомій долині, з усіх боків оточеній невисокими пагорбами. На схилі одного пагорба над кущами й низенькими деревцями виднілася стара солом'яна стріха. Дівчинка побігла до цього пагорба й через декілька хвилин, задихана, вже стояла перед дверима маленької хатини. На порозі лежав величезний кудлатий пес. Побачивши дитину, він погрозливо загарчав.

— Не сердься, песику, — ласкаво заговорила з ним дівчинка. — Я тільки хочу запитати, де шлях до дідусевого дому.

Ніби зрозумівши її, собака заспокоївся, підвівся й повільно наблизився до незваної гості.

— Ти ж не вкусиш мене? — Юля довірливо на нього подивилася й поклала руку на кудлату голову.

Пес і не намагався вкусити дитину. Навпаки, він дружелюбно замахав пухнатим хвостом. Двері хатини відчинилися, і до дівчинки вийшла хазяйка. Вона покликкала собаку: «Полкане, на місце!»

— Добридень, тьотю, — привіталася Юля. — Скажіть, будь ласка, як звідси потрапити в село?

— Звідкіля ти, дівчинко? З ким ти прийшла?

— Ні з ким. Я одна пішла в ліс по ожину. Тітонька Суха лежить у ліжку й не може спекти нам хліба. Та й борошна в нас не залишилося. Дідусь захворів, а наше зерно на млині. І на обід нам немає чого їсти.

— А ти чия? — запитала жінка, пригладжуючи скуйовджене волосся дитини.

— Дідуся Мартича.

— Значить, ти одна з його названих дітей?

— Так, він узяв нас заради Христа. Будь ласка, тьотю, виведіть мене на шлях.

— Так, звичайно, — похопилася жінка й змахнула сльозу. — Але ти зайшла так далеко! Як тільки дідусь тебе відпустив?

— Він мене не відпустив. Андрійко пішов у школу, а він заснув.

— Зайди-но в хату й трохи зачекай, поки я закінчу роботу. Якщо ти не їла ожину, то, мабуть, дуже зголодніла.

— Я жодної ягідки не з'їла, тьотю. Адже ожину я збирала для дідуся.

Поки Юля сиділа на кухні, жінка закінчила збивати масло й відлила з маслоробки в глек свіжі сколотини. Вона намазала маслом великий кусень чорного хліба й простягла його своїй маленькій гості.

— Їж, дитя моє, а потім я проведу тебе до дідуся.

З яким апетитом Юля їла смачний хліб! Лише тепер вона зрозуміла, що дуже зголодніла. Жінка тим часом узяла Юлиного глека з ягодами й пішла до льоху, щоб віднести сколотини й масло. Дуже швидко вона повернулася вже з двома глеками й буханкою хліба. Обидва глеки були накриті свіжим листям хрону й зав'язані чистими льняними серветками. В одному з них були сколотини й свіже масло, а в другому — Юлині ягоди.

— Хліб візьмеш із собою. Я спекла його для мого внука Павла. Зараз він пішов із лісорубами, а коли повернеться, я візьму іншу буханку.

Треба сказати, що ця жінка була не дуже привітною. Але вона бачила, що пес, який відганяє від хатини чужих людей, не зачепив дівчинки. І їй захотілося зробити щось добре для цієї дитини. Вона загорнула хліб у свою красиву хустину, облямовану

вишитим візерунком із троянд, і на зразок торби зав'язала її за спиною в дівчинки.

— Хустину можеш залишити собі, я її давно не ношу. А по глек я сама зайду до вас, — сказала вона.

Тьотя Ліза — так звали жінку — пішла проводити Юлю. Дорогою вона запитала, як їм живеться в дідуся. І дівчинка розповіла їй вірші з Біблії, які вона вивчила з дідусем, і навіть заспівала пісеньку. Жінка сказала, що в дитинстві разом із дідусем вони ходили до школи, а нині в Сурові живе її сестра.

— Ось дивись, це найкоротша стежка, — сказала тьотя Ліза, — і вона виведе тебе просто до сільських дзвонів. А там побачиш і свій дім. Ось тримай глека. Та не біжи, а то розіллеш сколотини. Передай вітання дідусю й перекажи, що я прийду його провідати.

Юля попростувала стежкою, а жінка, прихилившись до дикої груші, довго дивилася їй услід. Вітерець ворухив на дівчинці рожеву спідничку й квітчасту хустину за спиною. Сонце золотило волосся на її голівці. Ще б крила, і вона була б схожою на ангела. Жінка раптом заплакала. Стільки ж років було її дочці Єві, коли та померла. А потім у неї народжувалися тільки сини, всі вони вирости й розлетілися по світу. Минулого року в неї помер син, поруч із яким вона мала б прожити свою старість. І тепер вона жила з онуком. Тьотя Ліза знову пригадала біль втрати, біль прощання з Євою. Але разом

із тим вона почувала себе так, ніби в спекотний полудень знайшла чистий та прохолодний струмок. «Я їх провідаю», — вирішила жінка, коли Юля зникла за деревами, і поквапилася додому.

Тим часом Юля дісталася до своєї хатини. Коли вона входила в двір, ледь було не сталося невиправне. Дорогою дитина не пролила жодної краплини сколотин, а тут Захрай кинувся до неї й від радості мало не збив із ніг разом із глеком. Юля полегшено зітхнула, коли зачинила за собою двері в хату. Але тут знову перелякалася, що розбудить дідуся. Однак він уже не спав і був радий її поверненню не менше за Захрая.

— Де це ти ходила, моє курчатко? Ми давно тебе чекаємо. Я думав, що ти пішла зустрічати Андрійка. Однак він повернувся зі школи сам і пішов шукати тебе до тітоньки Сухи.

Дівчинка розповіла, що з нею трапилося, передала дідусеві вітання від тьоті Лізи й віддала йому гостинці.

Старий радів наче дитя. Любов дівчинки зігривала йому серце. Як далеко вона ходила, щоб назбирати для нього ягід. Щоправда, їсти він не хотів, але ковток сколотин втамував його спрагу. Юля вмовляла діда з'їсти шматочок хліба з маслом, але остання його сила пішла на те, щоб відрізати скибку для Андрійка. За цією справою й застав хлопчик знесилоного дідуся Мартича. Андрійко поїв і сам

прибрав зі столу. Коли до дідуся повернулися сили, він покликав до себе Юлю. Дівчинка залізла до нього під теплу ковдру й притулилася личком до його гарячої щоки. На питання, чи болять у неї ніжки, вона кивнула й одразу заснула. Дівчинка спала глибоким щасливим сном і не чула, як дідусь молився. Старий був дуже хворий, але душа в нього була спокійна. Заради Христа Спасителя він прийняв це дитя й тепер відчував, що Той, Кого він любив, був йому такий же близький, як ця дівчинка. Вуста старого нашіптували молитви, аж поки він заснув.

Розділ 10

Наступного дня тьотя Ліза прийшла відвідати дідуся Мартича й одразу зрозуміла, що його справи кепські. Вона поквапилася до своєї сестри, тітоньки Костельні. У старого дійсно виявилось запалення легенів, і він навряд чи зуміє подолати хворобу. Селом поповзли чутки про те, що Мартич смертельно хворий. Люди запитували одне одного, як бути з дітьми. Усі вважали, що ніде їм не буде так добре, як у діда Мартича.

Уранці Андрійко відмовився іти до школи й хотів залишитися з дідусем. Тоді тітонька Костельна сказала, що дідусь, мабуть, не дозволив би йому пропускати заняття. І хлопчику довелося з нею погодитися.

Після уроків він повернувся додому разом з учителем, який прийшов провідати старого й заразом заспокоїти хлопчика. Дружина Семена Заболова запропонувала Юлі піти до них, але дівчинка так злякано подивилася на жінку, що та зі сльозами на очах сказала: «Нехай залишиться з дідусем, поки він ще є в неї».

Про тітоньку Костельну люди казали, що вона не гірше за лікаря вміє доглядати за хворими. У неї була легка рука. Ця на вигляд слабка жінка мала внутрішню силу й уміла щиро співчувати чужому горю. У житті тітонька Костельна пережила багато горя. Вона піклувалася про свого чоловіка, який довго хворів, про стареньких батьків та про своїх дітей, які рано пішли з життя. Можливо, через те вона й стала такою милосердною. Вона й без лікаря знала, що треба хворому, і добре доглядала за дідусем Мартичем. Діти в його домі не терпіли нужду. У коморі було чимало продуктів, тому що всі сусідки приходили до них не з порожніми руками.

Старий Мартич цілий тиждень перебував у важкому стані. Він нічого не говорив, нікого не впізнавав і не відповідав на запитання. Але він постійно розмовляв із Богом і так дивився у вікно, наче бачив там щось дуже гарне.

Одного вечора в кімнаті біля хворого були, крім тітоньки Костельні, лісник із дружиною, одна з сусідок та вчитель. Лісник і вчитель сиділи біля ліжка

старого, а Андрійко з Юлею стояли в узголів'ї. Усі слухали, як дідусь молився: «Господи Ісусе Христе, я знаю, що справи мої кепські. Смерті я не боюся, тому що вона приведе мене до Тебе. Але ці дітки нікого не мають. Юля ще така мала! Мені дуже хотілося б підтримати їх іще трохи. Тому я прошу Тебе: зціли мене, як Ти зцілив тещу Симона³! Ти це можеш, адже Ти Той же вчора, сьогодні й на віки вічні! Амінь».

Старий молитовно склав на грудях руки, підвів голову й глибоко зітхнув.

І раптом учитель відчув, що відбувається щось велике й неземне. Він уперше почув молитву віруючої людини й зрозумів, що Бог, якщо Він дійсно є, обов'язково прийме таку молитву. Жінки затамували подих. Помітивши, що дідусь Мартич заснув, тітонька Костельна нахилилася до нього й торкнулася чола.

— Слава Богу, з'явився піт! — зітхнула вона з полегшенням.

Відбулося те, чого люди не могли добитися самотужки. Чоло старого й справді вкрилося потом, біль стих, і він спокійно заснув. Дідусь проспав усю ніч, а вранці лікар сказав, що криза минула. Сусідка дідуся Мартича чула, як він молився, і в селі обговорювали його незвичайну молитву. Лише троє лю-

³ Див. Луки 4:38,39.

дей: лісник, його дружина та вчитель — не брали участі в цьому.

Чудовими бувають хвилини, коли душі зустрічаються з Богом. Після цього люди починають вірити, що Він їх чує, що Він і є Той Самий, про Котрого мовить Слово Боже. Повірити в Христа — значить прийняти Його й знайти в Ньому вічне життя. У такі чудові хвилини душі відроджуються до нового життя. Ісус каже: «...бо живу Я — і ви жити будете»⁴.

Розділ 11

Минув вересень. Заклопотані працею люди не помічали, як летить час. А дідусеві Мартичу здавалося, що він одужує надто повільно. За словами тітоньки Костельні, його підтримували Божа любов і людська турбота. Прання білизни взяла на себе молода Заболова, щоб хоч би чимось допомогти хворому. Кожного ранку до старого приходила тітонька Костельна. Вона порядкувала в господарстві, готувала їжу на цілий день і все це намагалася закінчити до вранішньої молитви, яку не хотіла пропускати. Діти молилися й співали, дідусь читав їм зі Слова Божого. Лише потім Андрійко вирушав до школи.

⁴ Івана 14:19.

А в школі діти були в захваті від учителя, а тому намагалися в усьому його слухатися. Нізащо в світі ніхто з них не пропустив би занять, особливо Андрійко. Після школи вчитель щоразу проводжав хлопчика й часто, проте ненадовго, заходив до дідуса Мартича. Юля вмощувалася на колінах у вчителя, і він розучував із нею різні веселі віршички. Але в ті хвилини, коли дідусь починав читати з дівчинкою Священне Писання, вчитель сам ставав учнем.

Андрійкові подобалася дружба між дідусем і вчителем. Кожного дня діти дізнавалися в школі про щось нове й вважали школу другою домівкою. «Це наш дім, — казав їм учитель, — і нам було б соромно не тримати його в чистоті». «Це наші дрова, треба їх бережливо витратити, щоб вистачило до весни», — пояснював він дітям.

У школі навіть був свій сторожовий пес. Діти побачили його з вікна їдальні під час сніданку. Собака сидів під дощем і тремтів від холоду. Він був голодний, наче вовк, і майже всі діти відламали йому по шматочку. Наступного дня пес прийшов знову. А третього дня з'явився раніше за всіх і сів біля зачинених воріт, очікуючи, коли прийдуть діти.

— Знаєте що, діти, — сказав учитель, — візьмімо його до себе. Пес охоронятиме нашу школу, а годувати його ми будемо всі разом.

— Але він такий негарний, — заперечили дівчатка, — в Заболових троє гарненьких цуценят. Одного вони могли б подарувати нам.

— Добре, але тоді ви, дівчатка, самі будете проганяти бродягу зі шкільного подвір'я, аж доки він відучиться приходити сюди. А я не можу: мені його жаль.

— Нехай хлопчики проганяють, — відмовлялися дівчатка, — це вони собаку привчили.

— А ми його не проганятимемо, — заявив Андрійко.

— Ні, не проганятимемо, — хором підтримала його решта хлопчиків. — Нехай живе в нас!

Так хлопчики перемогли, і собаку залишили в школі. Діти дали йому кличку Шпіц. Він був такий худий, що ребра стирчали. Але в нього виявилося чимало гарних рис: він був охайним, слухняним і вірним.

— Нічого, він скоро в нас погладшає, — сказав учитель, і мав рацію. Собаці на шкільному подвір'ї жилося непогано. Йому приносили хліб, картоплю й навіть кістки з рештками м'яса. Хлопчики, які жили неподалік від школи, приносили йому суп або кашу, іноді молоко — це коли їхні матері бували в особливо гарному настрої. Шпіц змінювався на очах. Його сіра шерсть стала м'якою й шовковистою, гострі вуха над чорною мордочкою стирчали, наче маленькі листочки. Тепер і дівчатка його

полюбили. Чого тільки діти не навчили собаку! Кожного дня він засвоював щось нове. Більше за все дітям подобалося, коли він приносив назад усе, що йому кидали. Із часом він навчився відшукувати шапки, забуті в різних місцях дітьми, і приносити їх до порога школи. Діти хотіли по черзі брати чотириноного друга додому, але вчитель не радив їм цього робити:

— Шпіц — наш спільний пес. Він сторож нашої школи. Якщо ви будете забирати його зі шкільного подвір'я, він знову стане бродягою й буде вештатися селом. Соромно, якщо в нашій громаді казатимуть, що ми не в змозі прогодувати одного пса й що ми надали притулок такому ненадійному «громадянину».

Діти мали познайомитися з правами громадянина, і на прикладі Шпіца вчитель легко пояснив, що це таке. Він розповів, які переваги надають ці права і як їх можна отримати:

— Щоб Шпіц отримав громадянство, треба вказати, хто він, де народився й звідки родом його батько.

Діти все зрозуміли, і навіть маленький Андрійко зміг пояснити дідусеві, що вони сьогодні вивчали в школі.

— Бачиш, синку, — сказав дідусь, — на небі саме так, як на землі. Тому Спаситель каже: «Коли хто не народиться згори, то не може побачити Бо-

жого Царства»⁵. Лише ті, котрим Він дав владу називатися дітьми Божими, отримують «громадянство» в «Новому Єрусалимі».

Андрійка, як завжди, привів зі школи вчитель. Того дня до діда Мартича завітав лісник. Утрох вони бесідували про різне, і під час розмови лісник сказав, що люди вже давно копають картоплю.

— І нам свою треба копати, — зітхнув дідусь. — Посадити-то я її посадив, а викопати не можу. Але Отець наш Небесний знає, як нам потрібен цей урожай, і потурбується, щоб він був зібраний.

Розділ 12

Наступного дня, в середу, вчитель провів у класі збори, на яких був присутній і Шпіц. Нашорошивши вуха, пес ловив кожне слово. У четвер уроки було відмінено, і після обіду всі старші школярі вирушили разом з учителем на поле дідуся Мартича. Воно було неподалік від його хатини. Хлопчики несли лопати й граблі, а Шпіц біг порожняком. Собака радів, що може брати участь у спільній важливій справі.

— Чув, Мартичу, новину? — озвався до старого сусід, проходячи повз його двір.

— Яку?

⁵ Івана 3:3.

— На твоєму полі повнісінько робітників! Послухай, як діти співають. Учитель — хитрун. Наша Сіма сьогодні ледве дочекалася обіду, щоб піти з учителем копати картоплю. Удома її не примусиш працювати, а тут сама поривається! Я тільки-но з поля, ось прийшов сказати тобі!

— Дякую, сусіде, ми з Юлею сходимо туди. Бог дав сьогодні такий теплий день, наче весна в гості завітала.

Старий Мартич пішов на поле не з порожніми руками. Він узяв сірники й сіль, а Юлі дав цеберку. Невдовзі вони побачили дітей. Учитель працював без піджака, в самій фланелевій сорочці з засуканими рукавами. Він розчервонівся від роботи, і весь його вигляд красномовно свідчив про здоров'я й радість. Приємно було подивитися й на його старанних учнів. Хлопчики викопували кущі картоплі, а дівчатка збирали її в кошелі. З повних кошелів картоплю висипали в лантухи.

— Бог у поміч! — привітався до них старий.

— Дай Боже! — відповіли діти хором. — Здорові були, діду!

Діти перервали роботу, оточили Мартича й стали пояснювати, чому батьки дозволили їм сюди прийти.

— Ми її враз усю викопаємо, дідусю!

Учитель щось прошепотів дітям, і вони швидко зібрали картоплинню й спорудили з нього зручне

сидіння. Учитель посадив старого з Юлею, потім, плеснувши в долоні, вигукнув: «Раз, два, три!» — і діти, наче мурашки, знову закопошилися біля кошелів.

Працювали весело. Було чути жарти, хлопчики кидали одне одному дрібну картоплю, а Шпіц бігав, як навіжений, хапав картоплини й приносив їх назад. Захрай теж був тут. І ось вони зі Шпіцем завертілися, застрибали, перескакуючи через спину один одного. Потім стали гасати полем, і це викликало радість усіх присутніх. Загальна веселість аніскільки не заважала працювати:

— Шпіце, не лови гав, хапай його!

— Захраю, узяти!

Раптом зі шляху долинув собачий гавкіт. Шпіц завмер, нашпорошив вуха. Захрай загарчав. Назустріч дітям дрібцювали на кривих ніжках дві такси.

— Флоку! Майє! — гукнув Андрійко, але собаки навіть не озирнулися. Вони поспішали постати перед своїми чотириногими товаришами. Юля вважала, що вони обмінювалися привітаннями собачою мовою. Слідом за собаками з'явився лісник і попрямував до діда. Вони привіталися, і старий посадив Карла Рогона поруч із собою. До них підійшов учитель і міцно потис їм руки.

— Через півгодини закінчимо, — сказав учитель, — тільки б вистачило лантухів. На цьому полі Бог дав рясний урожай.

Учитель хотів відправити по лантухи двох дівчаток, але тут під'їхав віз Заболових. У коваля знайшлося кілька порожніх лантухів, і він охоче віддав їх. На возі стояли кошелі з тільки-то зібраними сливами. Одного кошеля смачних слив дядько Семен подарував дітям, а діду Мартичу сказав, що відвезе його картоплю на возі.

Андрійко з Юлею згребли картоплиння й принесли з колодязя води. Дві старші дівчинки перемили в цеберці цілий кошіль картоплі. За цей час хлопчики разом із лісником назбирали хмизу й розпалили багаття.

— «Горить багаття на королівським полі», — заспівав учитель. Його голос підхопив вітер і поніс угору разом із димом.

Поки діти закінчували роботу, дідусь пік у золі картоплю. Учитель і діти вимили біля колодязя руки — і почався бенкет. Ах, яка смачна була печена картопля! Ні лісник, ні коваль Заболов, ні його робітник Павло не змогли відмовитись від такого частування. Сидячи біля вогнища, коваль згадував, як у дитинстві він пас овець і навчився пекти картоплю. Лісник теж розповів випадок зі свого дитинства. Багаття повільно догорало.

Тим часом викопану картоплю завантажили на воза. Коваль посадив дідуса на воза, а між лантухами вчитель знайшов місце для Юлі та ще двох дівчаток.

— Шикуйся! — скомандував учитель. — Ми повертаємося з перемогою!

Перед шикунням дід Мартич помолився, і діти з піснею рушили в дорогу. Їхня пісня, підтримана дужими чоловічими голосами, урочисто пливла над полями. Хлопчики на чолі з учителем марширували попереду воза, дівчатка йшли за ними, а лісник із ковалем ішли позаду. Так урочисто везли картоплю дідуся Мартича. Іще довго в селі згадували про це. Коли діти виростуть, вони розповідатимуть своїм онукам, який у них був учитель, як вони на полі дідуся Мартича збирали врожай і яка смачна була картопля — гаряча, спечена в золі. Вони згадують, як дідусь на прощання подякував їм: «Ви, діти, допомагаючи моїм сиротам і мені, бідній слабкій людині, виявили свою любов до Господа Ісуса Христа. І Отець Небесний, Який любить Свого Сина, віддячить вам за це».

Повернувшись додому ввечері, лісник сказав дітям: «Поводьтеся добре вдома й у школі. Якщо Бог дасть нам здоров'я, а погода не підведе, ми влаштуємо в лісі свято. Покличемо вчителя з його учнями й привеземо до нас дідуся Мартича».

Оце так! Два тижні діти з нетерпінням чекатимуть цього свята!

Увечері того ж дня в домі коваля Заболова дізналися про новину, яка стурбувала всіх. На подвір'ї свого дому спіткнулася кума Кубічиха.

Її на руках занесли в кімнату й поклали в ліжку. І тепер забита нога зовсім віднялася. Стара Заболова вирішила поїхати до родички, щоб допомогти їй поряdkувати в господарстві. Коли невістка запропонувала поїхати замість неї, свекруха заперечила: «Що ти в цій справі розумієш! Ви краще самі собі давайте раду, аби тут в усьому був порядок». Робітник запряг коня, і Семен сам відвіз матір до Кубічихи. Повернувся він звідти з двома малюками — чотирирічною Марисею та шестирічним Ільком.

— Так, справи кепські, — сказав він дружині. — Мати не знає, за що хапатися. Ілька я сюди привіз через те, що йому треба йти до школи, а в них у селі немає вчителя.

— Це ти добре зробив, Семене, — підтримала його дружина. — Ми з дітками якось упораємося.

Вона заспокоїла заплакану Марисю й поклала дітей спати. Малюки дуже боялися бабусі Кубічихи. Коли по них приїхав дядько Семен, вони з радістю поїхали з ним.

Тьотя Юша здавалася їм доброю. Уже наступного дня новачки зовсім призвичаїлися. Особливо вони раділи зустрічі з братиком Даником. У суботу дітей Заболових запросили в гості до діда Мартича. Там вони познайомилися з його вихованцями. Андрійко з Ільком одразу потоваришували. В понеділок вони разом пішли до школи й сіли за одну парту.

Поки хлопчики були в школі, Юля, Марися й Даник гралися в хатині дідуся Мартича. Тьотя Юша накупила їм усіляких ласощів і навчила гратися «в гостей». Дідусь розлущував горіхи й приходив до дітей «у гості», а вони його пригощали. Захрай охороняв малюків.

Для Юлі настали щасливі дні. Раніше в неї ніколи не було подружки, а тепер з'явилася Марися. Дівчатка любили разом гратися ляльками. Тьотя Юша привезла їм з ярмарку дві дуже гарні ляльки, з рожевими щічками й блакитними, наче незабудки, очима. В усьому білому світі не було таких ляльок! Ількові з Андрійком тьотя подарувала по сопілці. Зі школи вони поверталися разом і йшли одразу до хати дідуся. Там вони робили уроки на завтра.

Управшись із домашнім завданням, вони бігли до Заболових гратися з їхніми кумедними таксами. Бідолашним тваринам перепало від хлопчиків, котрі будь-що-будь хотіли навчити їх трюків, які вмів робити Шпіц. І все ж таки собачки дуже любили своїх маленьких володарів. Ось довговухі «артисти» в паперових ковпаках «служать», тримаючи паличку в лапах, і жалібно скавчать. Хлопчики починають грати на сопілках, а собачки «співають». Такі виступи іноді переривав коваль: «Годі вже, навіжені! Власного голосу не чути!» Його слова справляли магічний вплив на «артистів», і тварини мо-

ментально зникали в будці, сторожко визираючи звідти. А хлопчики бігли до сараю, набирали там повні оберемки дров і несли їх тьоті Юші на кухню. Але невдовзі Ілько знову був у дворі й придумував нову гру.

Молода Заболова казала чоловіку, що вона ще ніколи стільки не сміялася. З того часу, як вона стала господинею в домі, робітники не могли нахвалитися. Обід став набагато смачнішим і подавали його на стіл гарячим. У домі не чути було брутального слова. Здавалося, що з дітьми в дім увійшло щастя.

Молодші дівчатка любили гратися в дідусевій хатині біля печі. Там у них був свій куточок, в якому дідусь із дощечок, тоненьких лозин та соломинок зробив іграшковий будиночок. Дівчатка одягали ляльок у клаптики, які зберігалися в коробці. Під час ігор одна з ляльок була хворою, а друга приходила її провідати й приносила гостинці. Маленькому Данику відводилася роль лікаря. Для більшої схожості його плечі накривали хустиною, схожою на плащ лікаря. У руку він брав палицю, яка успішно заміняла йому тростину. «Лікар» повинен був запитувати у хворих, що в них болить, точно повторюючи слова, які дівчатка йому підказували. За це Даник міг з'їсти те, що «хвора» лялька не могла «подужати». Так, гарні то були дні!

Непомітно настав жовтень — і настав час обіцяного лісником свята. Усі дожили до нього, маючи добре здоров'я, і Господь Бог послав чудовий сонячний день. Під блакитним небом ліс пістрявів на сонці розмаїттям свого вбрання. Урочисту ранкову тишу порушило протяжне «но-о-о!». Це робітник Заболових Павло поганяв коней. На прикрашеній підводі Павло віз гору посуду, а поруч із ним сиділи дід Мартич, маленький Даник і кілька малюків із молодших класів.

— Зупинися, Павле, нехай діти теж устануть у стрій! — гукнув учитель зі шляху, де вже стояла колона школярів. Коні стали, діти злізли з підводи й приєдналися до решти дітей. Під бадьюру пісню розпочався святковий похід до будинку лісника. Легкий вітерець шарпав паперові прапорці в руках дітей.

Уранішній ліс пробуджувався від сну. Звивистий шлях вів у долину, де на невеликому узвишші, наче маленька фортеця, стояв дім лісника. Над його дахом майорів триколірний національний прапор. У вікнах, оповитих квітами, вигравали сонячні зайчики, і шибки виблискували, наче діаманти. З невеликої веранди Софія Рогон дивилася, як її чоловік і старші сини-гімназисти з маленьким племінником ішли сходами. Собаки лісника заливчастим гавко-

том зустрічали Шпіца й Захрая, які теж прийшли на свято.

Якщо дітям сподобалося працювати на полі діда Мартича, то від цього чудового свята вони були просто в захваті. Перед домом лісника на галявині було покладено колоди, на яких розташувалися діти. Свято розпочалося з молитви й співу, після цього вчитель виголосив промову. Він підготував її для дітей іще в школі, але вирішив сказати її тут, у величному храмі споконвічної природи. Опісля діти виконали два гімни й розповіли вірші з Псалму: «Багато гнобили мене від юнацтва мого, та мене не подужали! Орали були на хребті моїм плугатарі, поклали вони довгі борозни, та Господь справедливий, — Він шури безбожних порвав!»⁶

Ліс наче акомпанував юним співакам гулом у верхів'ях ялин. Вітер підхоплював ці урочисті й трохи сумні звуки, ніс їх удалину, і вони пливли над зеленою лукою.

Лісник, коваль Заболов і дідусь Мартич по черзі потисли вчителеві руку. Дідусь гаряче помолився, і після цього для дітей почалися веселощі. Лісник повів їх на луку, де росла велика, рясна від ягід горобина.

— Усе це для вас, діти.

Лука, на якій виросла горобина, була оточена живоплотом із куців шипшини. На початку літа це

⁶ Псалом 129:2-4.

місце, мабуть, нагадувало райський куточок. Але й у жовтні лука була ще дуже гарною через велику кількість червоних плодів. Дівчатка нанизували їх на лляні нитки, які заздалегідь припасла дружина лісника, і в них виходило чудове намисто. А для хлопчиків вони сплели вінки з дубового віття.

Наївшись досхочу горобини, хлопчики стали перекидатися, а сини лісника затіяли гру. Малюки збирали соснові шишки для багаття й приносили їх тітоньці Костельні. У казані варився гуляш із баранини. Дівчата водили хороводи, співали пісні, й луна повторювала їхні голоси. Чулося гикання першокласників, які, удаючи вершників, верхи на палицях скакали лукою. Раптом зазвучала валторна лісника, закликаючи всіх на обід. Діти зібралися коло багаття, і Юля за всіх помолилася: «Прийди, Господи Ісусе, до нас. Прийми нашу подяку за цю їжу й благослови її. Амінь».

Гуляш розклали по тарілках. Посуд для свята лісник узяв у кухаря з військової частини. За це він пообіцяв спіймати йому й капітанові по зайцю. Після гуляшу тітонька Заболова пригостила всіх сливовим пирогом. Потім усі разом проспівали «Боже, славимо Тебе і хвалу підносимо». Після цього лісник із дітьми вирушив на пошуки зайців. Собаки взяли слід, але вухаті тварини бігали швидше. Багато цікавого зустрілося дітям у дорозі. Коли вони, схвильовані, повернулися на луку, хліб із мас-

лом здався їм смачнішим, як звичайно. Після їди всі посідали на траві навкруг дідуса Мартича. І він почав свою розповідь:

— Любі діти, нам тут так добре, наче в раю, тому поговоримо про рай. Є два раї. У перший Бог після створення світу помістив людину. Рай був найкращим Божим творінням на землі. Нашим прабатькам у ньому жилося безтурботно. Вони не знали ні голоду, ні спраги, ні спеки, ні холоду. Та головне, що вони не знали зла й ненависті. Вони були тоді невинними, наче діти, такі, як ви зараз. У раю люди й тварини жили в мирі. Їх не мучили хвороби, не змагали турботи. Вони були слухняні своєму Творцю. Але потім з'явився сатана, який позаздрив їхньому гарному життю. Він схилив Єву до непослуху, а Єва — Адама. Так вони обоє згрішили, і закінчилося їхнє щасливе, райське життя.

Навколо них, як і за старих часів, зеленіли дерева, цвіли квіти, дзюрчали струмки. Однак Адама та Єву це більше не радувало, тому що вони відчували свою провину. Не може людина радіти, коли в неї на серці гріх. Адам і Єва злякалися й почали запитувати себе: «Що буде з нами, якщо Бог дізнається? Чому ми не послухалися Його?» Вони хотіли від Нього сховатися. Та дарма! Їм довелося постати перед Богом і вислухати Його присуд. Бог назавжди вигнав Адама та Єву з раю! Їм не було туди вороття. Біля воріт раю Бог поставив херувима з вогняним мечем.

Шлях туди було закрито... Цей перший рай через багато років Бог зрівняв із землею, наславши великий потоп. Він учинив так через гріхи людей. Із того часу не стало раю на землі.

Але в Біблії мовиться ще про один рай. Коли Ісуса Христа розіп'яли на хресті, поруч із Ним було розіп'ято і розбійника. У пориві розкаяння він попросив Христа: «Згадай про мене, Господи, коли прийдеш у Твоє Царство». Спаситель йому відповів: «По правді кажу тобі: ти будеш зо Мною сьогодні в раю»⁷. Обидва вони померли до заходу сонця. Син Божий — за наші гріхи, розбійник — за свої. І вони разом увійшли в другий рай, котрий Бог відтворив для Свого Сина й нашого Господа Ісуса Христа. Біля входу в цей рай Він не поставив херувима з вогняним мечем. Ворота до нього відчинені. Ісус Христос, простягаючи руки, кличе нас до цього раю: «Прийдіть до Мене, усі струждені та обтяжені, — і Я вас заспокою!»⁸

Можливо, вам, любі діти, здається дивним, що наших прабатьків за їхній гріх було вигнано з першого раю, а розбійник за його гріх зміг увійти в другий рай? Колись я теж дивувався з цього. Але потім я зрозумів, чому так. Коли Адам та Єва згрішили, вони не пожалкували, що згрішили, не

⁷ Луки 23:43.

⁸ Матвія 11:28.

покаялися й не попросили прощення. Вони самі себе не засудили. Адам звинуватив Єву, а вона — змія. Тому Богові довелося їх вигнати з раю. А розбійник на хресті визнав, що він грішник, засудив себе й прийняв мученицьку смерть. І через те, що Ісус Христос страждав і за його гріхи, Бог мав право простити розбійника — і простив! Грішник тільки попросив, щоб Син Божий згадав, як вони поруч у муках помирали на хресті. Тільки-но розбійник сказав це, Господь Ісус Христос узяв його з Собою в небесний рай. У ньому так гарно, що апостол Павло, на мить туди зазирнувши, сказав: «Чого око не бачило й вухо не чуло і що на серце людині не впало, те Бог приготував був тим, хто любить Його!»⁹ Отже, діти, якщо й ви хочете потрапити в рай, в який було взято розбійника, то вже зараз треба прагнути до нього. Чуєте, що говорить Спаситель: «Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду і буду вечеряти з ним, а він зо Мною»¹⁰. Я почув Його стукіт, відчинив Йому двері та впустив Його в свою хатину. І Господь дійсно ввійшов і вислухав мене. А після того, як я сам засудив себе, Він мене простив. З того часу ми живемо разом. Рай для мене почався в моїй хатині, в моєму серці. Так

⁹ 1 Коринтян 2:9.

¹⁰ Об'явлення 3:20.

буде з кожним із вас, якщо ви відкриєте Йому серця, якщо прийдете до Нього.

— Дідусю Мартичу, я це вже зробив, — промовив лісник.

— І я, — повторила за ним його дружина.

— І я хочу це зробити! — сказали чоловік та жінка Заболови й тітонька Костельна в один голос.

Після свята вчитель подякував дідові Мартичу за його слова і, обійнявши старого, пішов провести його. У мовчанні йшли вони під кронами дерев до хатини...

Розділ 14

Настала ніч. У лісі ущух вітер, лише зрідка сонним подихом він нахилив крони смолистих сосон, і вони кивали, ніби на прощання. Птахи замовкли, тільки сова, котра вміє бачити в суцільній темряві, безшумно вилетіла на полювання. Біля хатини тихенько дзюрчав струмок.

У селі всі спали. Тільки дідусь Мартич сидів у своїй хатині над розгорнутою Біблією. Він часто відривався від читання й задумувався про щось. Іноді його вуста починали ворухитися. Це він розмовляв із Невидимим, чию присутність відчував навіть уночі. Невидимий Учитель розповідав йому про рай, який Він знову відкрив для людей на Голгофі. Учитель у цій хатині почувався як удома. Бідне

помешкання старого нагадувало Йому інше, в Назареті... А в цій хатині спали двоє його улюблених дітей, для яких Він приготував обителі в Небесному Царстві Свого Батька. Дух Святий приведе туди й старого, який заради Господа взяв до себе цих дітей.

Старий Мартич розмовляв із Невидимим Учителем про людей, які міцно спали в своїх домівках. Серед них були ті, котрі ще тільки пробуджувалися до нового життя, і ті, які, відродившись, уже переступили поріг раю, знову відкритий для людей Ісусом Христом на Голгофі.

У хатині погасло світло, і сон зімкнув очі старого. Не спав лише Той, про Котрого написано: «...не здрімає твій Сторож...»¹¹ Із любов'ю й милосердям Він оберігає Своїх дітей і по нинішній день.

¹¹ Псалом 121:3.

Зміст

<i>Розділ 1</i>	3
<i>Розділ 2</i>	6
<i>Розділ 3</i>	10
<i>Розділ 4</i>	14
<i>Розділ 5</i>	16
<i>Розділ 6</i>	20
<i>Розділ 7</i>	24
<i>Розділ 8</i>	27
<i>Розділ 9</i>	30
<i>Розділ 10</i>	37
<i>Розділ 11</i>	40
<i>Розділ 12</i>	44
<i>Розділ 13</i>	52
<i>Розділ 14</i>	58

Христина Рой
Ізнову віднайдений рай

Видавництво «Світло на Сході»,
Київ, вул. Хорольська, 30.

Тел. (044)296-86-35,
e-mail: publishing@sns.org.ua

Підписано до друку .
Замовлення №
Формат 107x165
Наклад 5000 примірників, другий завод.
Надруковано

ISBN 966-8501-08-X